

Денисенко К.В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного права,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів*

СУЧАСНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ЗАСУДЖЕНИХ ПЕРЕД ЗАКОНОМ

Відповідно до статті 5 Кримінально-виконавчого Кодексу України кримінально-виконавче законодавство, виконання і відбування покарань ґрунтуються на принципах невідворотності виконання і відбування покарань, законності, справедливості, гуманізму, демократизму, рівності засуджених перед законом, поваги до прав і свобод людини, взаємної відповідальності держави і засудженого, диференціації та індивідуалізації виконання покарань, раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослужняної поведінки, поєднання покарання з виправним впливом, участі громадськості в передбачених законом випадках у діяльності органів і установ виконання покарань [1].

Ефективна реалізація зазначених вище принципів є важливою засадою для досягнення завдань кримінально-виконавчого законодавства, у свою чергу навіть незначні відхилення від них породжують негативні наслідки для суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин з числа осіб, які відбувають покарання. У цьому контексті особливої уваги заслуговує принцип рівності засуджених перед законом.

А.І. Зубков наголошує, що принцип рівності засуджених перед законом виражається в єдиному правовому становищі осіб, які відбувають конкретний вид покарання або перебувають в однакових умовах відбування покарання у виправній установі, незалежно від національної приналежності, соціального стану, віросповідання та інших соціально-політичних, демографічних ознак. Відмінності, на думку вченого, можуть бути передбачені залежно від статі, віку, стану здоров'я, наявності вагітності або малолітніх дітей, а головне від поведінки засуджених [2, с. 16].

Відтак, сутність принципу рівності засуджених перед законом зводиться до дотримання органами виконання покарань законодавчо встановленого алгоритму єдиних умов відбування покарання для усіх засуджених.

Водночас, не доцільно вбачати порушення принципу рівності засуджених перед законом при вставленні додаткових преференцій щодо відбування покарання засудженим, які мають особливі фізіологічні чи інші потреби.

Принцип рівності засуджених перед законом виступає базисним орієнтиром для інших принципів кримінально-виконавчого законодавства, оскільки тісно переплітається та взаємодіє з такими принципами, як законності, справедливості, гуманізму та поваги до прав і свобод людини.

Аналіз щорічних доповідей Уповноваженого Верховної ради з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні

останніх років, свідчить про численні порушення принципу рівності засуджених перед законом.

Так, як засвідчив моніторинговий візит до Уманської виправної колонії (№ 129), створення належних матеріально-побутових умов та відсутність скарг від засуджених не завжди є підтвердженням відсутності порушень прав в'язнів. Зокрема, за словами опитаних жінок, які відбувають покарання в зазначеній установі, має місце побиття одних засуджених іншими із числа так званого "активу", що відбувається за вказівкою адміністрації [3, с. 207-208], що є свідченням неоднакового правового становища засуджених.

У Черкаській виправній колонії (№ 62) зафіксована негативна практика залучення адміністрацією установи окремих засуджених до здійснення контролю за поведінкою інших осіб, унаслідок чого такі засуджені перебувають у більш привілейованому становищі, аніж інші в'язні.

Схожа ситуація була виявлена і у Старобабанівській виправній колонії (№ 92), де окремі засуджені проживають у набагато гірших умовах у порівнянні з іншими в'язнями, зокрема норма жилої площі в приміщеннях для проживання таких осіб не відповідає встановленим нормам та складає близько 2 квадратних метрів на одну особу [4].

У свою чергу досить важко проконтролювати стан дотримання принципу рівності засуджених перед законом, через специфічні умови закритості типу устаткування, де вони відбувають покарання. Попри зазначене, на практиці загальнопоширеними є випадки, за яких має місце створення більш сприятливих умов відбування покарання, зокрема надання поліпшених побутових умов та харчування тощо, для так званих «зручних» засуджених адміністрацією установи виконання покарань. У свою чергу, наявність вище окреслених негативних практик не сприяє виправленню і ресоціалізації засуджених.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України: Кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 28.09.2020).

2. Уголовно-исполнительное право России: теория, законодательство, международные стандарты, отечественная практика конца XIX – начала XXI века: учебник для вузов / под ред. А.И. Зубкова, 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Норма, 2006. 720 с.

3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2017 рік. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/Report-2018-1.pdf> (дата звернення: 28.09.2020).

4. В установах виконання покарань Черкаської області порушуються права засуджених. URL: <http://umdpd.info/news/v-ustanovah-vykonannya-pokaran-cherkaskoyi-oblasti-porushuyutsya-prava-zasudzhenyh/> (дата звернення: 28.09.2020).